

ברית חיים ושלו

לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום: והיתה לו ולזרעו אחריו ברית קהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל: (במדבר כה יב-ג).¹

בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא ויראני ומפני שמי נחת הוא: (מלאכי ב ה).²

ספר המנהיג הלכות סוכה עמוד תכב

וטעם שאין מפסיקים בהן,³ מפורש בירושלמי ובמסכת סופרים: "מוסר יי בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו" - אל תעשם קוצין קוצין, שאין מפסיקים בקללות. שאינו בדין שיהיו בני מתקללים ואני מתברך. אב"ן הירחי.⁴ מכאן לקורא בתורה שצריך לפסוק בדבר טוב ולסיים בדבר טוב.⁵ ומכאן סמך למנהג רוב ספרד וצרפת ופרובינציה בסוף פרשת בלק שקורין בפנחס עד בריתי שלום לסיים בדבר טוב.⁶

רמב"ן במדבר פרק כה פסוקים יא-יג

הודיע הקב"ה למשה שישלם שכר טוב לפנחס על קנאתו אשר קנא לאלהיו, ועל הצדקה שעשה עם ישראל לכפר עליהם, ולא מתו כולם במגפה. וצוהו שיודיע לישראל שהוא כהן לעולם, וזה טעם "לכן אמור" - שיגיד זה בישראל. ולא אמר הכתוב: "והיתה לו ולזרעו אחריו כהונת עולם" כמו שאמר (שמות כה יג) באהרן, אבל אמר "ברית כהונת עולם" ואמר "את בריתי שלום" שיתן לו ברית עם השלום, דבק בו. ובאהרן נאמר "לכבוד ולתפארת" (שמות כה ב), ולכך אמר אשר קנא לאלהיו - והמשכיל יבין.⁷

¹ ברית שלום זו, שהיא גם ברית כהונת עולם, נתונה בין שני פסוקים המזכירים את קנאתו או קנאותו של פנחס. לפניה: "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" ולאחריה: "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית קהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל". עוד לפני הדרשות, המקרא עצמו מרמז שהשלום הוא המשלים, או אולי הנגדי והמרכז של הקנאה והקנאות. ראה תרגום יונתן שאמירה זו הייתה בשבועה.

² המשותף לשני פסוקים אלה, משני קצותיה של תקופת המקרא (מלאכי הוא אחרון הנביאים), הוא ברית השלום; אלא שמלאכי מוסיף גם ברית חיים ולפיכך יש מדרשים המחברים פסוקים אלה ויש הדורשים אותם בנפרד. בשניהם מדובר על הנהלים, בפרשתנו זה פנחס נכד אהרון, ובמלאכי ככתוב שם בראש פרק ב: "ועתה אליכם המצוה הזאת הפהנים". והוא מסיים שם עוד בתיאור הכהן ההולך בדרך ה': "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון: כי שפתי להן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא". (ראה דברינו [שפתי כהן ישמרו דעת](#) בפרשת תצוה). אגב, פסוקים אלה מתחילת פרק ב במלאכי הם הסיום של הפטרת תולדות (המתחילה בפרק א שם). פרשת תולדות היא קו הזינוק לריב האחים והאומות הגדול ביותר המלווה את עם ישראל לדורותיו, מאבק יעקב בעשו בגלגוליו לאורך הדורות. הסיבה לבחירת הפטרה זו הם הפסוקים בפרק א שם: " ... הלוא אִח עָשׂוּ לְיַעֲקֹב נָאָם ה' וְאַהֲבָ אֶת יַעֲקֹב: וְאֶת עֵשׂוּ שָׂנְאֵתִי וכו' ". ואולי סוף הפטרה המדברת על ברית חיים ושלו, גם היא רלוונטית להפטרה שם.

³ בתוכחה של פרשת בחוקותי ושל פרשת כי תבוא וקוראים אותם ברצף. ראה מסכת מגילה פרק ג משנה ו: " ... ברכות וקללות אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן ...".

⁴ אב"ן הירחי הוא [אברהם בן נתן הירחי](#) 1155-1215 – צרפת/ספרד (לא לבלבל עם [ראב"ן מבעלי התוספות](#)) הוא מחבר ספר המנהיג. רישום שמו בתוך ההלכה טעון בירור. מן הסתם זו הוספה של תלמיד או מעתיק לומר עד כאן או שמה מכאן דברי אב"ן הירחי שהעתקתי ומכאן ואילך או לעיל - דבריי. אבל רישום השם כאן הוא ממש באמצע הדרשה וטעון בירור בכתבי היד השונים.

⁵ ראה המקור בירושלמי מגילה פרק ג הלכה ז שדן במשנה שהבאנו בהערה 3 לעיל: "זה שהוא עומד לקרות בתורה צריך שיהא פותח בדבר טוב וחותם בדבר טוב".

⁶ מנהג יפה היה להם בפרובנס, צרפת ורוב ספרד, למשוך את הקריאה בפרשת בלק שלושה פסוקים לתוך פרשת פנחס על מנת לסיים במילה שלום, ולא לסיים בפסוק הקשה החותם את פרשת בלק: "ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף", לקיים דברי הירושלמי הנ"ל. ומן הסתם בפרשת פנחס חוזרים וקוראים שלושה פסוקים אלה בראש הפרשה כמנהגנו. ועל ברית שלום זו, אולי כמשקל נגד לקנאות פנחס (ראה דברינו [קנאות פנחס מול קנאות אליהו](#) בפרשה זו, בפרט הירושלמי שם שבקשו לנדוד את פנחס), נרצה לדרוש הפעם, תוך שילוב הפסוק במלאכי, כאמור.

⁷ רבים ממפרשי רמב"ן ואחרים התקשו בדברים אלה, ראה כל ההערות בפירוש תורת חיים ובפירוש רמב"ן בהוצאת מוסד הרב קוק. ולנו, למרות שאיננו 'משכיל', נראה לפרש את דבריו אלה עפ"י מדרש רבה כא א: "בדין הוא שיטול שכרו" וכן עפ"י הגמרא בזבחים קא ע"ב: "לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי". כהונתו של אהרון הייתה אולי מכובדת יותר, "לכבוד ולתפארת" (ראה דברינו [הבגדים המכבדים את האדם](#) בפרשת תצוה), אבל הוא "הוצנח לה מלמעלה", בלשון ימינו. אהרון היה אהוב על בני ישראל, היה עמם בשעבוד מצרים, אבל אל הכהונה הוא לא בא ממקום של ברית וקנאות לה, אדרבא, ממקום של חטא עשיית העגל. ראה כל המדרשים איך אהרון הזדעזע בשעת משיחתו (במדבר רבה יח ט) ואיך נבעת מפני עגל בן הבקר לחטאת של חניכתו שהזכיר לו את עגל הזהב (תנחומא פרשת שמיני) – דברים שהבאנו בדברינו [פיו של שטן](#) וכן [כפרת אהרון וכפרת העם](#) בפרשת שמיני. אבל פנחס בא ממקום של עשייה, של קנאות לה, של מעשה שעצר את המגפה בעם ישראל. פנחס זכה בכהונה "בדין". כהונתו של אהרון היא "לכבוד ולתפארת", היא אפילו "כהונת עולם", אבל איננה ברית, לא "ברית כהונת עולם", ודאי לא ברית שלום. האם זכינו להשכיל את בן נחמן?

מסכת סנהדרין דף פב עמוד ב

התחילו השבטים מבזים אותו: ראיתם בן פוטי זה שפיטס אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל! בא הכתוב וייחסו: "פנחס בן אלעזר בן אהרון הכהן".⁸
אמר לו הקב"ה למשה: הקדם לו שלום, שנאמר: "לכן אמור: הנני נותן לו את בריתי שלום". וראויה כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם.⁹

פירוש תורה תמימה פרק כה הערה כד

למה זה זכה פינחס לתשלומו גמול המבואר בזה יותר ממשה רבינו שמצינו בו כמה פעמים ששכך חמת ה' מעל ישראל כמו בעגל ומרגלים? ... כי משה השיב חמת ה' רק לזמן, אבל עדיין נשאר כביכול בלבו של הקב"ה טינא על ישראל, כמו שכתוב במעשה העגל: וביום פקדי ופקדתי, וכן במעשה מרגלים אמר: ואולם חי אני אם יראו האנשים האלה וגו'. ושלום כזה אי אפשר לקרוא שלום מוחלט, אבל הַשְׁבֵּת החימה של פינחס היתה השבה שלמה ומוחלטת, ולכן זכה פינחס למה שזכה ... דלשון ברית מורה על נצחית כמו שכתוב במנחות כ"א א' וכמש"כ בסמוך: "ברית כהונת עולם".¹⁰

מסכת זבחים דף קא עמוד ב

א"ר חנינא: לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, דכתיב: "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם" (במדבר כה יג).¹¹ רב אשי אמר: עד ששם שלום בין השבטים, שנאמר: "וַיִּשְׁמַע פִּינְחָס הַכֹּהֵן וַיִּשְׁאֵי הַעֲדָה וַיִּרְאֵי אֶלְפִי וְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אֵתוֹ אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבְרוּ בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וּבְנֵי מְנַשֶּׁה וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם" (יהושע כב ל).¹²

במדבר רבה פרשה כא סימן ג

לכך אמר הנני נותן לו את בריתי שלום שעדיין הוא קיים. וכן הוא אומר: "בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא וייראני ומפני שמי נחת הוא" (מלאכי ב ה).¹³

⁸ ראה רש"י בתחילת הפרשה שפוחת במדרש זה. אלעזר, אביו של פנחס לקח אשה מבנות יתרו ("בנות פוטיאל" שמות ו כה) – אלעזר היה לפיכך גם אחיין וגם גיס של משה – ואם כך, מיהו פנחס שיטול את השם! במדרשים אחרים מתואר איך רפו ידיו של משה עצמו כשזמרי טוען בפניו על המדינית שלקח: זו מותרת או אסורה ואם תאמר אסורה, מי התיר לך לקחת מדינית? (שמות רבה לג ה ואחרים). והנה, לפנחס יש לכאורה בעיה דומה, אולי אפילו קשה יותר, הוא בן של מדינית! האם כל זה קשור לנושא שלנו? האם ברית השלום באה להסדיר ולהשקיט גם עניין זה?

⁹ ענין הקדמת השלום נשמעת כמו אדם שמקדם את פני חברו לשלום, שהוא דרך כבוד. ראה כל המדרשים בשבח מי שמקדים שלום לחברו, כגון במסכת דרך ארץ פרק שלום הלכה כ: "ומי שהוא אוהב שלום ורודף שלום, ומקדים שלום ומשיב שלום, הקב"ה מורישו העולם הזה והעולם הבא". וכאן הקב"ה מכבד את פנחס ומקדים לתת לו שלום, כלשון רש"י בפתח פרשתנו. "כאדם המחזיק טובה וחנות למי שעושה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקב"ה שלומותיו". אבל ייתכן שהקדמת שלום זו היא מעבר לנימוסין ודרך ארץ ובאה גם בתגובה על הלשונות הרעים שבני ישראל אמרו על פנחס; ולפיכך שתי הדרשות קשורות זו בזו. התשובה ללשונות הרעים איננה רק ייחוס, אלא ברית שלום. ולגבי הכפרה שתהא מכפרת לעולם, כפשוטו, נראה שהכוונה היא שהכהונה שהיא מכפרת, תהיה לזרע פנחס לעולם, שכל בתי הכהונה שיעמדו בדורות ישראל, יבואו ממנו.

¹⁰ כוונתו לגמרא מנחות כ ע"א הקושרת את ברית המלח של הקרבנות עם ברית הכהונה שבשתייהן נאמר "לעולם". במדבר יח יט: " ... בְּרִית מִלַּח עוֹלָם הוּא לַפְּנֵי ה' ", ובפרשתנו: "בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם". ראה דברינו **ברית מלח** בפרשת קרח. כפרותיו של פנחס, אומר בעל תורה תמימה, אינן מושוות רק עם כפרותיו של אהרון אלא גם עם אלה של משה דודו. כפרותיו של משה שהיו זמניות וחלקיות ואילו כפרת פנחס היא שלמה. אולי גם זה חלק מתקומת הדור הצעיר המחליף את דור המנהיגים של יציאת מצרים, על סיפה של הכניסה לארץ. ראה דברינו **חילופי דורות ומשמרות** בפרשה זו.

¹¹ להסבר שיטת ר' חנינא ראה רש"י בפרשתנו: "ברית כהונת עולם - שאע"פ שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו, שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיוולדו אחר המשחתו. אבל פינחס שנוולד קודם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים (קא ב) לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי".

¹² שיטת רב אשי מקשרת אותנו לפרשת המלחמה שכמעט אירעה בין בני גד ובני ראובן שהקימו גלעד מזבח גדול על הירדן, בספר יהושע פרק כב. פנחס, אשר נשלח אליהם בראש משלחת של עשרה נשיאי ישראל, שומע את הסברם שהמזבח נעשה רק כסמל ולא להעלות עליו עולת זבחים: "לא לעולה ולא לזבח כי עד הוא בינינו וביניכם". פנחס מקבל הסבר זה ובכך נמנעת מלחמת אחים. רב אשי מדקדק שבכל המקומות שבהם מוזכר פנחס עד כה הוא תמיד מיוחס לאביו או גם לסבו ואינו נקרא כהן בעצמו, רק הם מכונים כהנים. ופה, לראשונה, "פנחס הכהן" וכלי שום ייחוס, בזכות עצמו! השווה עם המדרש הקודם. נראה שבכך נותן רב אשי גם פירוש מהפכני ומעניין ל"בריתי שלום" של פרשתנו, לאמר, פנחס הקנאי יהיה מעתה איש של שלום, שהשלום ולא הקנאות היא בריתו. אלא שברית זו היא פיקדון בידי עד אשר יעשה מעשה של שלום ורק אז תחול ההבטחה "והייתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם" למפרע ובמלואה. כך לפחות עפ"י המקרא והגמרא בזבחים. אבל בדרשות אחרות המשיכו חז"ל את קנאותו של פנחס הן לפרשת בת יפתח והן לקנאות אליהו, כפי שנזכר בהערה הבאה.

¹³ מצירוף נבואת מלאכי ופרשתנו, שני הפסוקים שהבאנו בראש דברינו המשלבים את ברית החיים והשלום, מוצאים מדרשים רבים את האסמכתא לרעיון שפנחס האריך ימים הרבה מאד, לא רק עד ימי יפתח - ראה דברינו **בת יפתח בפרשת בחוקות** - אלא עד ימי אליהו. פנחס הוא אליהו, ראה דברינו **קנאות פנחס מול קנאות אליהו** בפרשה זו. במקרא, נזכר פנחס פעם אחרונה בסוף ספר שופטים, במעשה פילגש בגבעה שלדעת פרשנים וחז"ל ארע מבחינה כרונולוגית בתחילת תקופת השופטים, לאחר מות יהושע (ראה פרק המבוא בפירוש דעת מקרא לספר שופטים, יהודה אליצור). אבל כל זה אינן מפריע למדרשים להפוך את פנחס להימנות

ספרי במדבר פייסקא קלא

"לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום", מלמד שעמדו ממנו בבנין ראשון שמונה עשר כהנים גדולים.¹⁴ אבל בבנין אחרון עמדו ממנו שמונים כהנים. ובשביל שהיו שוכרין אותה בדמים, התחילו שנותיהם מתקצרות. מעשה באחד ששלח ביד בנו שתי מדות של כסף מלאות כסף ומחוקיהם כסף. שוב מעשה באחד ששלח ביד בנו שתי מדות של זהב מלאות זהב ומחוקיהם זהב. אמרו: כִּפָּה סייח את המנורה.¹⁵

מסכת דרך ארץ פרק שלום הלכה י

אמר ר' יהושע: גדול הוא השלום, שברית כהנים נכרתה בשלום, שנאמר: "הנני נתן לו את בריתי שלום".¹⁶

ספרא שמיני פרשה א

ומנין שאהרן רודף שלום בישראל? שנאמר: "ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל" (במדבר), ובמשה הוא אומר: "ויבכו בני ישראל את משה" (דברים). ומפני מה בכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל ומשה לא בכו אלא בני ישראל ולא כל בית ישראל? שאהרן לא אמר לאיש ולא לאשה: סָרְחָתָּ. אבל משה, מפני שהוכיחם, נאמר בו: "ויבכו בני ישראל את משה". וכן הכתוב מפורש על ידי אהרן בקבלה¹⁷: "בריתי היתה אתו החיים והשלום", שהיה רודף שלום בישראל.¹⁸

מסכת קידושין דף סו עמוד ב

בעל מוס דעבודתו פסולה מנלן? אמר רב יהודה אמר שמואל, דאמר קרא: "לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום" - כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. והא שלום כתיב! אמר רב נחמן: וי"ו דשלום קטיעה היא.¹⁹

כאחד מקדמוני ספר בראשית שהאריכו לחיות מאות שנים. אלא שהחיבור עם נבואת מלאכי בתחילת בית שני, "לא עושה טוב" עם פנחס והכהנים, כפי שנראה.

¹⁴ ראה רשימתם בשמותם לאורך בית ראשון בדברי הימים א פרק ה פסוקים ל-מא: אבישוע, בוקי, עוזי, זרחיה, מריות, אמריה, אחיטוב, צדוק, אחימעץ, עזריה, יוחנן וכו'. ושם ספרנו עשרים כהנים (גדולים, כצ"ל).

¹⁵ היינו שזה ששלח זהב ניצח את זה ששלח כסף. (ראה גם הביטוי: אתא חמרא ובטש לשרגא, שבת קטז ע"ב). ראה מדרש זה בהרחבה בויקרא רבה כא ט (מיוסד על הירושלמי יומא פרק א הלכה א), על אהרן: "בזאת יבא אהרן אל הקדש ... הכתוב מבשרו שהוא חי ארבע מאות ועשר שנים. וכי עלה על דעתך שאהרן חי ארבע מאות ועשר שנים? אלא מקדש ראשון ע"י שמשו בו באמונה שמשו בו י"ח כהנים, הוא ובנו ובן בנו. מקדש שני, על שהיו נוטלין אותה בדמים, וי"א שהיו הורגין זה את זה בכשפים, שמשו שמונים כהנים ... ויש אומרים: שמונים וארבעה. ומהם שימש שמעון הצדיק ארבעים שנה. כיון שחזרו להיות משכרין אותו בדמים, היו שנותיהן מתקצרות. מעשה באחד ששלח ביד בנו שתי מדות של כסף מלאות כסף וכו'". הרי שברית השלום של פנחס, לא החזיקה אלא עד סוף בית ראשון. בבית שני הולכת הכהונה ומתדרדרת ואת מקומה הולכים ותופסים החכמים אשר יורשים הן את הנביאים והן את הכהנים. הרי שנבואת מלאכי לא מתקיימת. ראה שם בתחילת פרק ב שההבטחה לברית חיים ושלום היא על תנאי ברור.

¹⁶ נחזור לברית השלום ושביחי. כאן אין הוא מזכיר את ברכת כהנים שמסתיימת גם היא בשלום, אולי משום ששם ההבטחה היא לישראל וכאן לכהנים עצמם. רק מי שבריתו שלום, יכול לברך את הזולת בשלום. עוד על שבחי השלום, ראה במדבר רבה בראש פרשתנו: "גדול השלום שנתן לפנחס שאין העולם מתנהג אלא בשלום והתורה כולה שלום שנאמר: דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. ואם בא אדם מן הדרך שואלין לו שלום, וכן שחרית שואלין לו שלום, ובאמש כך שואלין בשלום. שמע ישראל חותמין פורס סוכת שלום על עמו. התפילה חותמין בשלום, בברכת כהנים חותמין בשלום, אר"ש בן חלפתא: אין כלי מחזיק ברכה אלא שלום שנאמר (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". ראה גם דברינו [וקראת לשלום](#) בפרשת שופטים. חזרנו להקדמת שלום במובנה הפשוט ביותר וצריך לזכור ששלום הוא גם אחד משמותיו של הקב"ה (מגדעון!)

¹⁷ דברי הנביאים מכונים בלשון חז"ל קבלה. ראה למשל הכלל בגמרא נדה כג ע"א בניסיון ללמוד דיני נפלים מפסוק בספר עמוס: "דין דברי תורה מדברי תורה, ואין דין דברי תורה מדברי קבלה". וכן הוא בגמרא חגיגה י ע"ב שמנסה ללמוד הלכות חגיגה שוב מספר עמוס, אך מסכמת: "דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן". ולכן הלכות חגיגה כמו הלכות שבת ומעילות הם "הררים התלויים בשערה". וראה עוד בירושלמי יבמות פרק ב הלכה ו: "מן הקבלה את מלקיני?". ואף בפירוש אבן עזרא לספר עמוס פרק א פסוק א מצאנו שקבלה הם דברי נביאים, למרות שבד"כ אצל פרשני המקרא, ובמקרים לא מעטים גם אצל חז"ל, קבלה היא מסורת שנמסרה בע"פ מדור לדור ולא דווקא דברי הנביאים.

¹⁸ והוא ממשיך שם ודורש את המשך הפסוקים במלאכי: "ואתנם לו מורא ויראיני - שקיבל עליו כל דברי התורה באימה וברתת ובזיע ... תורת אמת היתה בפיהו - שלא טימא את הטהור ולא טיהר את הטמא ... רבים השיב מעון - שהשיב פושעים לתורה ואומר מישרים אהבוך". ראה דברינו לא איש אל וינחם בפרשת בלק שעברה על העדפת תוכחתו של משה שהם דברי אמת ובאים מאהבה, על פני ברכתו החלקלקה של בלעם שבעצם ביקש לקלל. ראה תנחומא דברים, דברים רבה א ד, קהלת רבה ז א ועוד. אבל כאן, מוצעת שיטה שלישית, שיטת אהרון שאף פעם לא אמר לאיש או אישה: קלקת, סרחת (גם לא אמר טעית?). שיטת אהרון היא שיטת חיים של שלום. עוד על ההבדל בין משה לאהרון, כשכבר הגיעו הדברים לבית הדין, ראה הגמרא בסנהדרין ו ע"א: "רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אסור לבצוע (לעשות פשרה), וכל הבוצע - הרי זה חוטא ... אלא: יקוב הדין את ההר, שנאמר: כי המשפט לאלהים הוא. וכן משה היה אומר: יקוב הדין את ההר. אבל אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, ומשים שלום בין אדם לחבירו, שנאמר: תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון".

¹⁹ היינו שכותבים שלום עם וא"ו, אבל קוטעים אותה (חולקים לשניים), כך שאין זה שלום מלא. על אופן קטיעת הוא"ו, אם היא יתר למעלה כך שהחלק העליון נראה כמו יו"ד, או שהיא יתר למטה, כך שנראית כוא"ו עם רגל שבורה, נחלקו הראשונים ולהלכה יש שיטות סופרים שונות בעניין. לעניינינו, האם גם ברית השלום שנתנה לפנחס הייתה איפוא קטועה? האם קטיעה זו מסמלת

ויקרא רבה פרשה ג סימן ו

ר' חנניה בן ר' אחא הלך למקום אחד, מצא פסוק זה ראש הסדר: "וְהִנּוּתְרַת מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קִדְשׁ קִדְשִׁים מֵאִשֵּׁי ה' " (ויקרא ב ג). מה פתח עליו? "מִמֵּתִים יָדָד ה' מִמֵּתִים מִחֶלֶד חֶלְקָם בְּחַיִּים וְצִפּוֹנָדָה תִּמְלֵא בְטָנָם וְשִׁבְעוּ בָנִים וְהִנִּיחוּ יִתְרָם לְעוֹלָלֵיהֶם" (תהלים יז יד)²⁰.... "ישבעו בנים" – כל זכר בבני אהרן יאכלנה"; "והניחו יתרם לעולליהם" – "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו". אהרן זָפָה לבנים, בין כשרים בין פסולים. וכן הוא אומר: "בריתי היתה אתו החיים והשלום" - שהיה רודף שלום בישראל.²¹

תולדות יצחק במדבר פרק כה²²

ואחשוב עוד שהטעם שנתן לו שלום, לפי ששמעון ולוי היו אחים זה לזה יותר משאר האחים, שנאמר: "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו" (בראשית לד כה), ואמר: "שמעון ולוי אחים" (בראשית מט ה). ועתה בא פנחס שהוא משבט לוי ושבר האחוה שהרג לנשיא שמעון. אם כן, מכאן ואילך יהיה מלחמה גדולה בין שמעון ולוי. לזה אמר: "הנני נותן לו את בריתי שלום". וזה טעם בריתי, שבין שמעון ולוי היתה אֲחֻזָּתָם וחברתם ואהבתם גדולה מאד, עד שנראה כאלו ברית כרותה ביניהם.²³

שבת שלום

מחלקי המים

מים אחרונים: דברים אלה מוקדשים לזכרו של איש אהוב ויקר, תלמיד חכמים, יוצר וממציא וחלק רב לו בביטחון ישראל, איש משפחה ורעים להתרועע, ידיד וחבר אמת, ישראל משה שפירי, זכרונו לחיים שלום וברכה, בן שמחה מאיר ז"ל ותבדל"א הניה. אשר בריתו החיים והשלום רבתה באיכותה, אך נגדעה באֶבָה וחסרה בכמותה.

את התדרדרות מעמד הכהונה בבית שני וסופה שנעלמה מהנהגת האומה? ועוד יש לשאול, הרי עבודת כהן בעל מום פסולה מהמקרא עצמו! ראה ויקרא פרק כה פסוקים יז-כג. ראה תשובת תורה תמימה בפרשתנו במדבר פרק כה הערה כה שמשביר שכאן מדובר "בהן שבשעה שקרב לעבודה לא ידע שהוא בעל מום ורק בשעת עבודה נתודע לו זה, וזה יליף מפסוק שלפנינו בדרשה כשהוא שלם ולא כשהוא חסר".

²⁰ הקשר לנושא שלנו הוא בהמשך הדרשה, אך בקשנו להציג כאן את תחילתה של הדרשה שהיא דרשה ארץ-ישראלית קלאסית של חכם שבא למקום כלשהו ומוצא שהם קוראים בתורה בסדר מבוים (בארץ ישראל חלקו את התורה לסדרים ובמנהגים שונים בין מקום למקום). מן הסתם בקשו הקהל מהחכם שהזדמן למקומם שיפתח בדרשה מענייני הסדר והוא נענה לאתגר וכדרך הדרשנים פתח בפסוק מהכתובים. אנחנו נמשיך בחלק של הדרשה שנוגע לעניינינו.

²¹ כהן בעל מום לא יכול לשרת, השלום קטוע כפי שראינו בגמרא קידושין, אבל יכול לאכול ולהתפרנס מקדשי המקדש את זה נלמד מהפסוק בתהלים ומהפסוק בתורה "והנותרת מן המנחה וכו'". יש כאן שתי דרשות לכאורה נפרדות, אבל גם חרוזות ומשורשרות וגם הפסוק במלאכי: "בריתי הייתה איתו החיים והשלום", תורם את שלו. הוא"ו נקטעה אבל לא נעלמה. אם נרחיק את בעלי המומים גם מאכילת הקדשים, התרומה ושאר מתנות כהונה, לא יהיה זה שלום אמיתי ולא שלום של חיים או חיים של שלום. ובאמת פסוק מפורש הוא בתורה עצמה ("דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינו"). ראה פסוק כב באמצע פרשת בעלי המומים באמור: "לְחֵם אֲלֵהֶם מִקְדְּשֵׁי הַקֹּדְשִׁים וּמִן הַקֹּדְשִׁים יֵאָכְלוּ". וראה עוד הגמרא בזבחים קב ע"א שמדובר לא רק בשותפות באכילה כי אם גם בחלוקה.

²² פירוש תולדות יצחק לתורה נכתב ע"י ר' יצחק ב"ר יוסף קארו, דודו של מרן ר' יוסף קארו מחבר השולחן ערוך. נולד בטולדו (1458), נפטר (1535), כנראה בירושלים. הפרטים מתוך מתוך מאגר השו"ת של בר אילן. ראה [דפוס קדום של ספרו 'תולדות יצחק'](#).

²³ כבר עמדנו על הרעיון שבזנות בשטים נפרדו דרכיהם של שני האחים הקנאים, שעליהם אמר יעקב: "אֲרוּר אִפְסָם כִּי עָז וְעִבְרָתָם כִּי קִשְׁתָּה אֲחֶלְקָם בְּיַעֲקֹב וְאִפְיָצָם בְּיִשְׂרָאֵל" (בראשית מט ז), ראה דברינו [שמעון ולוי אחים](#) בפרשת ויחי וכן דברינו [שיטים של זנות](#) בפרשת בלק. השיא הוא כמובן הרג נשיא בית אב של שבט שמעון ע"י פנחס שהוא משבט לוי. בשכם קנאו שניהם "הכזונה ייעשה את אחותנו" ואילו כאן האחד הורג את השני בשל חטא הזנות שפשה בעם ישראל עצמו. ראה דברינו [בין זמרי ופנחס](#) בפרשה זו. אך לא ירדנו לסוף דבריו של תולדות יצחק: "מכאן ואילך יהיה מלחמה גדולה בין שמעון ולוי" – לאיזו מלחמה הוא מתכוון? לא מצאנו. אבל מצאנו בהפך. שמעון נבלע בשבט יהודה (וכך כנראה גם בנימין) ושבט לוי (חלקו לפחות) נספח למלכות יהודה. תחת כנפי יהודה חוסים שמעון ולוי עד היום.